

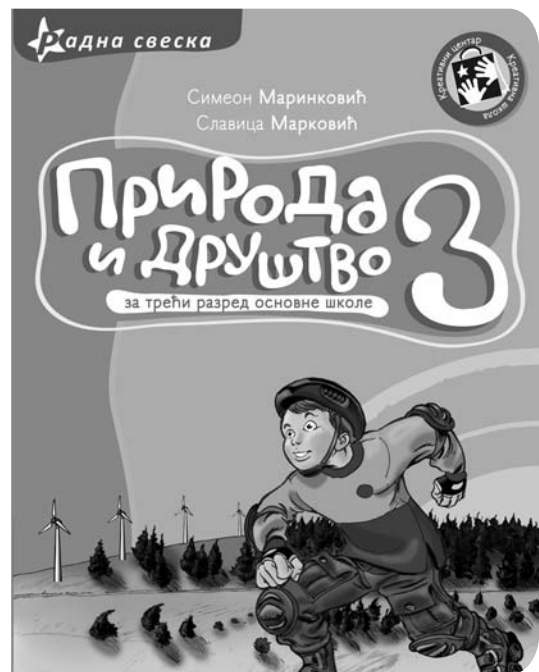
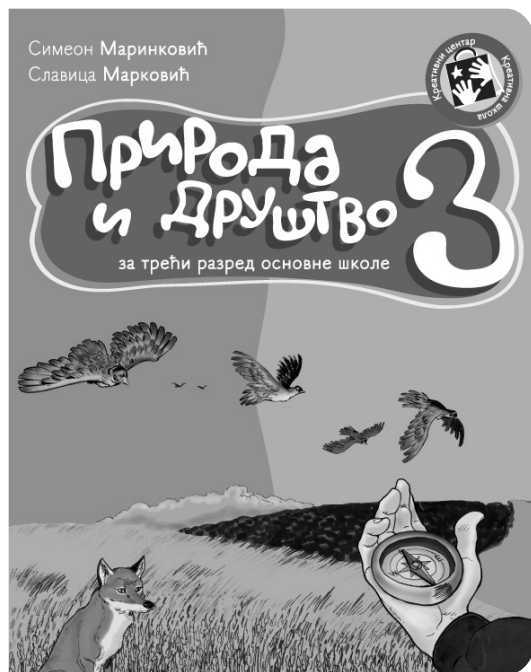
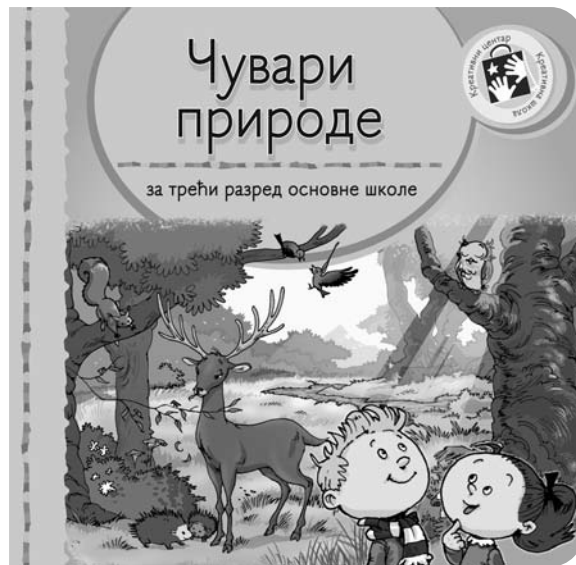

Приручник за учитеље

за наставу предмета Чувари природе
у трећем разреду основне школе

уз
уџбеник
Чувари
природе

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ за трећи разред основне школе

Циљеви и задаци*

- разумевање појава у непосредној животној средини;
- препознавање човековог негативног односа према животној средини (квалитет воде, ваздуха, земљишта, хране, биљног и животињског света);
- уочавање узрочно-последичних веза у животној средини;
- уочавање узрочно-последичних веза у животној средини извођењем једноставних огледа;
- васпитавање ученика да чува и уређује простор у којем живи и учи;
- стицање навике да се одговорно понаша према животињама;
- развијање интересовања и способности за активно упознавање и чување животне средине;
- решавање једноставних проблемских ситуација – самостално и у тиму;
- развијање правилног става и критичког мишљења.

* Преузето из Службеног гласника – Просветног гласника Републике Србије број 10/04.

ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ПРИРУЧНИКА

Приручник садржи:

- **оперативни план** за извођење наставних јединица према предвиђеном броју часова;
- **циљеве наставних јединица** који се остварују реализацијом задатака из уџбеника *Чувари природе*;
- **основне теме** које су у вези с конкретним активностима и задацима садржаним у уџбенику *Чувари природе*, предвиђене за рад на часу; на основу разговора с почетка часа, тему можете да допуните, проширите или искористите на свој начин како бисте је прилагодили потребама часа;
- **активности и задатке** који ученицима омогућавају да сазнају нешто више о појавама и променама у животној средини и да их боље разумеју, који подстичу буђење и развој еколошке свести и одговоран однос према околини;
- **еко-акције** које мотивишу и активирају ученике на то да чувају животну средину;
- **корелације** са одговарајућим предметима;
- **еко-датуме** – као предлог за усклађивање појединих наставних тема с важним еколошким датумима (*Дан планете Земље, Светски дан заштите животне средине, Дан без аутомобила, Дан изазова, Дани биолошке разноликости, мочвара, вода, чистих планина* и сл.);
- **еко-сајтове** на којима се можете информисати о свим питањима, задацима и акцијама које су у вези с темом очувања животне средине;
- **препоручену помоћну литературу.**

ОПЕРАТИВНИ ПЛАН

	број часова:
Наставна тема: ЖИВОТНА СРЕДИНА	
Наставна јединица: <i>Моје место</i> (стр. 4–5)	2
* Активност: <i>Мој утицај на животну средину</i>	
Наставна јединица: <i>Моје место некад и сад</i> (стр. 6–7)	2
Наставна јединица: <i>Испражујем природу</i> (стр. 8–9)	2
Активност: <i>Ливада под лугом</i>	
Наставна јединица: <i>Како да се оријентишеш у природи</i> (стр. 10–11)	2
<i>Важно је бринути о себи и природи</i>	
Наставна јединица: <i>Ланац исхране</i> (стр. 12–13)	2
<i>Скакавац Скака</i>	
* Активност: <i>Шта је заједничко за скакаваца и шраву</i>	
Наставна јединица: <i>Природа у опасности</i> (стр. 14)	2
Наставна тема: ЗАГАЂЕЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	

Наставна јединица: <i>Ваздух – невидљиви пријатељ</i> (стр. 15)	1
Наставна јединица: <i>Како настају киселе кише</i> (стр. 16)	1
Наставна јединица: <i>Загађивачи ваздуха</i> (стр. 17)	1
Наставна јединица: <i>Зашто је вода драгоцен</i> (стр. 18–19)	2
Активност: <i>Бунар</i>	
Наставна јединица: <i>Загађивачи воде</i> (стр. 20–21)	2
Акција: <i>Очистимо обалу</i>	
Наставна јединица: <i>Земљиште</i> (стр. 22)	1
Наставна јединица: <i>Сирање земљишта</i> (стр. 23–24)	2
Активност: <i>Шта није из земље</i>	
Наставна јединица: <i>Велики неред</i> (стр. 25)	1
Наставна јединица: <i>Рециклажа</i> (стр. 26–28)	3
Активност: <i>Слика на рециклираном папиру</i>	
Акција: <i>Уређујемо школско двориште</i>	
Наставна јединица: <i>Бука</i> (стр. 29)	1
Наставна тема: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗАШТИТА ЗДРАВЉА	
Наставна јединица: <i>Заштита угрожених биљака и животиња</i> (стр. 30–32)	3
* Активност: <i>Зоо-прича</i>	
* Активност: <i>Писмо</i>	
<i>Брига о кућним љубимцима</i>	
Наставна јединица: <i>Здравље је најважније</i> (стр. 33–35)	4
Активност: <i>Здраве и слатке кулице</i>	
Акција: <i>Фини витамини</i>	
Наставна јединица: <i>Провери колико знаш</i> (стр. 37)	1
Наставна јединица: <i>Еко-квиз</i> (стр. 38–39)	2

* Ово су предложене активности. Оне су обрађене у Приручнику и не налазе се у уџбенику.

КОРЕЛАЦИЈЕ С ПРЕДМЕТИМА

ПРИРОДА И ДРУШТВО за трећи разред основне школе

ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ

Оријентација помоћу компаса (стр. 32–33)

ВЕЗА ИЗМЕЂУ ЖИВЕ И НЕЖИВЕ ПРИРОДЕ

Жива и нежива природа. Услови за животи (стр. 46)

Сунце и живи свет (стр. 47)

Ваздух и живи свет (стр. 48)

Вода и живи свет (стр. 50)

Земљиште и живи свет (стр. 53)

ЖИВОТНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Животино станиште (стр. 62)

Односи између живих бића (стр. 64)

Ланац исхране (стр. 66)

НЕЖИВА ПРИРОДА: ТЕЧНОСТИ И ВАЗДУХ

Ваздух (стр. 94)

Кружење воде у природи (стр. 98)

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ за трећи разред основне школе

ЈА И МОЈЕ ЗДРАВЉЕ

Перем зубе (стр. 17)

Заразне болести (стр. 18)

Живи здраво (стр. 22–23)

ИСХРАНА

На великом одмору (стр. 24–25)

Јабукe и шаргареје у меду (стр. 26)

БОЛЕСТИ ЗАВИСНОСТИ

Опасно по здравље (стр. 27)

Мој одговор (стр. 28)

Шта знам о алкохолу (стр. 29)

ВЕЖБАМО ЗАЈЕДНО

Такмичарске игре на ливади (стр. 30–31)

МУЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ за трећи разред основне школе

МУЗИКА ОКО НАС

Камиј Сен-Санс Карневал животиња (стр. 8–9)

Наставна јединица:

Моје место, стр. 4–5 (1–2. час)

Циљ часа: Уочавање карактеристика животне средине. Стицање навике коришћења литературе и интернета.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица започиње час разговарајући са ученицима о томе како се назива и како изгледа место у којем живе, по чему је оно карактеристично, шта је то што у њему не постоји, а у другим местима постоји, каква је природа, шта су људи изградили и шта се све налази у његовој околини.

Након тога, на 5. страни у уџбенику ученици треба да међу наведеним карактеристикама подвуку оне које највише одговарају изгледу места у којем живе и да кажу шта су о њему закључили на основу тога што су подвукли.

Задатак за ученике: Учитељ/учитељица помаже ученицима да на мапи свог места пронађу препознатљиве објекте, улице, споменике, школу, парк. Потом на географској карти траже место у којем живе. Уз учитељеву/учитељичину помоћ, на школском компјутеру, на адреси www.earth.google.com, ученици треба да пронађу снимак свог места и да утврде где се оно налази на Земљи. Уз то, ученици могу у школској или градској библиотеци да потраже монографију или неке друге књиге у којима има више података о месту у којем живе.

Корелација: Природа и друштво

Наставна јединица:

Моје место некад и сад, сѝр. 6–7 (3–4. час)

Циљ часа: Стицање знања о променама у животној средини. Развијање ученикове способности да опажа појаве у околини и да развија критички однос према њој.

Могући ток часа: Ученици имају задатак да се припреме за овај час тако што ће разговарати с баком, деком или неком другом старијом особом о томе како је место у којем живе изгледало пре 50 година, шта се све у њему променило и да одговоре на питања постављена на страни 7. у уџбенику (какав је био ваздух, какве су биле воде, где се одлагао отпад...). На часу ученици читају своје одговоре. Било би корисно да за овај час учитељ/учитељица припреми старе фотографије места или школе или неки запис, уколико постоји, или стару мапу тог места и његове ближе околине. Ученици треба да објасне шта је, по њиховом мишљењу, некада било боље у месту у којем живе, а шта је сада боље. Сваки ученик наводи све оно што би волео да се у његовом месту промени. Учитељ/учитељица записује њихове одговоре на таблу и прави списак потребних промена. Затим разговара са ученицима о томе колико су њихове жеље реалне, могу ли да се остваре и од кога то зависи. Ученици пишу писмо општини, *Градској чистоћи* и свима онима који на то могу да утичу.

Корелација: Природа и друштво

Наставна јединица:

Истражујем природу, стр. 8–9 (5–6. час)

Циљ часа: Стицање основних знања о томе како се планира истраживање. Усмеравање ученика на самостално истраживање.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица заједно са ученицима прави план истраживања у природи. Пре тога дефинише појам план. Шта значи планирати? Зашто је потребно направити план?

Одређују се циљ, место и датум истраживања и предочава се ученицима шта све треба да се налази у ранцу истраживача (уз детаљније објашњење зашто је потребно имати бележницу, лупу, фотоапарат итд.). Учитељ/учитељица пита ученике шта би они још, поред ствари које су набројане, ставили у ранац истраживача. Зашто? Потом им показује како се користи компас и објашњава им шта још у природи може да им послужи за оријентацију (маховина, годови на пању итд.).

Активност: *Ливада под луком*

Циљ активности: Откривање биљака и животиња које живе у непосредној околини.

Ток активности: Учитељ/учитељица дели ученике у четири групе. Свака група истражује по један део ливаде, парка или травнате површине у школском дворишту.

За ово истраживање свакој групи потребни су:

- лупа
- 5 m тањег канапа
- четири дрвена кочића дужине 20 cm.

1. Површину од једног квадратног метра оградити помоћу четири дрвена кочића.
2. Кочиће повезати тањим канапом.
3. Пажљиво истражити које биљке и животиње живе на том простору.
4. Помоћу лупе посматрати оно што се голим оком не може видети.

Своја запажања ученици записују у табелу која се налази у бележници на крају уџбеника. Затим свака група извештава о томе шта је открила на простору на којем је истраживала. Учитељ/учитељица пита ученике зашто биљке које су истраживали баш ту расту. Који инсекти ту живе? Да ли имају потребне услове за живот? Који су то услови? Потом групе упоређују своје резултате и разматрају који су резултати исти, а који различити. Ово истраживање може да се врши на различитим местима.

Корелација: Природа и друштво

Наставна јединица:

Како да се оријентишем у природи, стр. 10–11 (7–8. час)

Циљ часа: Стицање знања и способности за сналажење у природи.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица може да започне час причом о настанку компаса.

У давна времена морепловци су се, пловећи морима и океанима, оријентисали према звездама. Путоказ им је најчешће била најсјајнија звезда – Северњача. Откад је измишљен компас, било им је много лакше да усмеравају своје лађе и једрењаке. Не зна се поуздано ко је изумитељ те корисне справе која прецизно показује стране света, али све приче о компасу потичу из Кине. По једној од њих, компас је изумео Жути Цар, који је владао од 2698. до 2599. године п. н. е. Према легенди, магични компас био му је потребан да би у пешчаној олуји открио непријатеља и победио га.

Учитељ/учитељица затим објашњава ученицима како се помоћу компаса одређују стране света, а потом треба да омогући сваком ученику да сам покуша то да учини. Најбоље би било да се та активност изведе у природи – у оближњем парку, на пропланку или у шуми – зато што ће у наставку часа, на предлог учитеља/учитељице, ученици покушати да се оријентишу без компаса тј. да одреде стране света на основу различитих појава у природи:

- помоћу година на пањевима (годови – прстенови на основу којих можемо да закључимо колико је дрво било старо; број година једнак је броју година): годиви су гушћи на делу пања који је ближи северу, а шири на делу пања који је ближи југу;
- помоћу маховине: страна стабла ближа северу гушће је обрасла маховином него јужна;
- помоћу коре стабла: кора на северној страни дрвећа храпавија је и тамнија, док је јужна страна глаткија и светлија;
- крошње дрвећа на јужној страни обично су бујније него на северној;
- снег увек брже копни на јужним обронцима планина, брегова и брежуљака, а дуж се задржава на северној страни.

Читање текста *Важно је бринути о себи и природи* и разговор о њему.

Ученици се упознају с правилима понашања у природи.

Учитељ/учитељица започиње час питањем: Шта радите када на ливади угледате цвет који вам се допада?

- помиришете га
- нацртате га
- уберете га...

Учитеља/учитељица указује ученицима на нека од основних правила одговорног понашања према биљкама (цвету) – цвеће не треба брати зато што је лепше кад је живо, зато што оно има право да живи и зато што можда спада у ретке или заштићене биљке. На страни 11 у уџбенику ученици читају правила понашања у природи. Учитељ/учитељица разговара о сваком правилу, наведеном у уџбенику, и подстиче ученике на разговор о њему. Затим дели ученике у четири групе. Свака група треба да напише и илуструје по два правила за лепо понашање у природи. Када заврше своје радове, постављају их са учитељем/учитељицом на пано у учионици или у школском ходнику, а изложби дају назив *Еко-бонџон*.

Задатак за ученике: Ученици имају задатак да на 11. страни у уџбенику напишу свој предлог за правилно понашање у природи.

Наставна јединица: *Ланац исхране, сџр. 12–13 (9–10. час)*

Циљ часа: Проширивање знања о везама у природи и ланцу исхране. Увиђање узрочно-последичних веза које постоје између живих бића.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица може да започне час питањима: Шта је то ланац исхране? Од чега се састоји? Како су повезане карике у њему? Шта се дешава када једна карика нестане? Затим на страни 12 у уџбенику ученици читају текст *Паукова мрежа*. Следи разговор о њему.

Задатак за ученике: Ученици имају задатак да на одређеним местима на страни 12 нацртају карике у ланцу исхране, према садржају приче о пауку.

Читање текста *Скакавац, Скака* и разговор о њему.

Ученици проширују знања о станишту и ланцу исхране.

Ученици треба да се припреме за овај час тако што ће у енциклопедији и на интернету пронаћи податке о скакавцима. На часу читају текст о скакавцу са 13. стране, а затим треба да у облачиће упишу његове карактеристике (чиме се храни, где живи, како изгледа).

Активност: *Шта је заједничко за скакавца и траву*

Циљ активности: Уочавање сличности и разлика између скакавца и траве. Проширивање знања о условима живота.

Ток активности: Учитељ/учитељица дели ученицима радне листове (Прилог 2); они имају задатак да у задата поља упишу шта је заједничко за скакавца и траву.

Наставна јединица:

Природа у ојасности, сџр. 14 (11–12. час)

Циљ часа: Уочавање појава и процеса у природи и њихове повезаности. Уочавање утицаја људи на промене у животној средини.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица подсећа ученике на то да људи стално мењају природу и да из ње узимају оно што им је потребно. Изградња путева и кућа, сеча шума, све већи број аутомобила негативно утичу на животну средину. Трошење природног блага (нафте, воде, шума) има бројне негативне последице по животну средину (загађење ваздуха, воде). Када се посече дрво, многе животиње остају без станишта. Учитељ/учитељица предочава ученицима да многе наше свакодневне активности лоше утичу на промене у животној средини, нпр. прекомерно трошење воде и струје и сл.

Наставна јединица:

Ваздух – невидљиви пријатељ, стр. 15 (13. час)

Циљ часа: Самостално истраживање квалитета ваздуха у непосредној околини.

Могући ток часа: Ученици решавају асоцијацију (Прилог 3), што представља увод у ову наставну јединицу. Након тога прате текст на 15. страни уџбеника и припремају се за извођење огледа *Еко-џаџрола*. Истраживање се споводи као самостална активност ученика. Учитељ/учитељица треба да прати како се активност одвија. Истраживање је могуће поновити више пута у договореним временским интервалима.

Корелација: Природа и друштво

Наставна јединица:

Како настају киселе кише, стр. 16 (14. час)

Циљ часа: Стицање знања о штетном деловању киселих киша на природу и на објекте које је створио човек.

Могући ток часа: На страни 16 ученици прате илустрације и текст о томе како настају киселе кише и због чега су штетне за природу и објекте које је створио човек. Потом самостално изводе оглед *Кисела киша у кући*, који је детаљно описан на тој страни.

Наставна јединица:

Загађивачи ваздуха, сџр. 17 (15. час)

Циљ часа: Стицање увида у то колико поједина превозна средства загађују ваздух.

Могући ток часа: Ученици прате текст и илустрације на 17. страни у уџбенику. Учитељ/учитељица пита ученике чиме долазе у школу (пешке или превозним средством). Уколико их довозе родитељи, да ли су сва места у аутомобилу попуњена и да ли понекад повезу још неког друга из одељења до школе. Зашто је добро да повезу још неког?

Задатак за ученике: Ученици спроводе анкету о томе на који начин родитељи њихових другара из одељења путују на посао. Резултате анкете уписују на истој страни.

Наставна јединица:

Зашто је вода драгоцена, стр. 18–19 (16–17. час)

Циљ часа: Проширивање стечених знања о води и њеном значају за живи свет.

Могући ток часа: На одговарајућој страни уџбеника ученици прате илустрације и текст о значају воде и неопходности да се она штеди. Учитељ/учитељица демонстрира колико има укупно воде на планети (посуда са пет литара воде), а колико има питке воде (кашичица воде).

Активност: *Бунар*

Циљ активности: Стицање увида у то на који начин вода доспева у бунар.
Активност је детаљно описана на 19. страни уџбеника.

Задатак за ученике: Ученици имају задатак да истраже одакле долази и куда отиче вода коју троше, да замоле родитеље да им то објасне или да податке о томе потраже на интернету.

Корелација: Природа и друштво

Наставна јединица: *Загађивачи воде, сџр. 20–21 (18–19. час)*

Циљ часа: Проширивање знања о начинима загађивања воде.

Могући ток часа: Ученици прате текст и илустрацију на 20. страни уџбеника, о загађењу воде. Учитељ/учитељица им затим поставља следећа питања: На који начин људи загађују воду? Зашто је загађена вода штетна за биљке и животиње? Какве последице има загађена вода на људски живот? Колико свако од нас свакодневно загађује воду? Постављањем ових питања ученике треба навести на закључак да свако трошење воде подразумева и њено загађивање и да зато воду треба штедети. Учитељ/учитељица нарочито истиче чињеницу да највише отпадних вода стиже до река и мора из наших кућа, фабрика, дивљих депонија и њива. Затим заједно са ученицима изводи активност *Зашто је увенуо цвет*, која је детаљно описана на страни 20 у уџбенику. Циљ те активности јесте да ученици схвате како загађена вода утиче на биљни свет.

Акција: *Очисти́мо обалу*

Циљ акције: Чишћење обале.

Ток акције: Поводом *Светског дана вода*, 22. марта, организује се школска или одељенска акција уређења обале реке, потока или језера. Управа школе најављује планирану акцију у медијима како би сви заинтересовани мештани могли да јој се придруже. За све учеснике треба обезбедити пластичне рукавице. Ток акције детаљно је описан на 21. страни уџбеника.

Задатак за ученике: Ученици најпре треба да направе плакат (колаж или цртеж) којим ће најавити акцију чишћења обале. Плакат излажу у холу школе.

Корелација: Природа и друштво

Наставна јединица:

Земљиште, стр. 22 (20. час)

Циљ часа: Стицање знања о значају земљишта за сва жива бића.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица исписује на табли или пакпапиру следеће речи: јабука, хлеб, млеко. Пита ученике на који су начин те намирнице повезане са земљиштем. У зависности од одговора, усмерава и проширује разговор, наводећи ученике на закључак да се сва храна, изузев морске, узгаја на земљишту. Ученици прате илустрације и текст на страни 22 у уџбенику. Учитељ/учитељица пита ученике на који начин биљке доприносе плодности земљишта.

Задатак за ученике: Ученици имају задатак да на 23. страни уџбеника реше укрштеницу.

Наставна јединица:

Спирање земљишта, стр. 23–24 (21–22. час)

Циљ часа: Стицање увида у то како долази до спирања земљишта (ерозије) и зашто је крчење шума штетно.

Могући ток часа: Ученици прате текст на 23. страни уџбеника. Потом учитељ/учитељица са ученицима изводи оглед којим показује на који начин корен биљке спречава спирање земљишта. Оглед је детаљно описан на тој страни уџбеника.

Активност: *Шта није из земље*

Циљ активности: Самостално извођење огледа којим се показује наш утицај на околину.

Ток активности: Оглед је детаљно описан на 24. страни уџбеника. Након извођења огледа ученици записују своја запажања у бележницу која се налази на крају уџбеника.

Задатак за ученике: Ученици имају задатак да на 24. страни уџбеника реше осмосмерку.

Наставна јединица: *Велики неред, сѐр. 25 (23. час)*

Циљ часа: Проширивање знања о свакодневном стварању отпада.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица пита ученике где камиони *Градске чистиоће* одвозе отпатке које они бацају у контејнер и да ли су некада видели места на која се отпад одлаже. Како се та места називају? Затим пита ученике шта се све одлаже на депоније и на табли записује њихове одговоре. Говори ученицима и о томе да постоје уређене и дивље депоније, и да су дивље депоније штетне за људе и природу зато што загађују земљиште, подземне воде итд. Ученици читају стрип *Смећко у акцији* и коментаришу га.

Наставна јединица: *Рециклажа, сѝр. 26–28 (24–26. час)*

Циљ часа: Вођење дневника о стварању кућног отпада (о томе која се врста отпада највише ствара). Стицање свести о могућности његове рециклаже.

Могући ток часа: Ученици претходно код куће током једног дана записују у табелу (која се налази у уџбенику) све оно што одлажу у канту за отпатке (папир, метал, стакло, остатке хране, пластику). Након тога треба да размисле и да напишу шта се од тога што су навели може употребити за прављење нових ствари. Учитель/учитељица разговара са ученицима о томе зашто је рециклажа важна (смањује се број депонија, штеде природна богатства, смањује загађење...). Наводи следећи пример: за прављење једног кубног метра папира (око 2.000 примерака новина) посече се дрво старо 25 година. Старе новине могу се рециклирати осам пута. Захваљујући могућности рециклаже старог папира, смањује се сеча шума. Ученици у уџбенику на 26. страни посматрају илустрације на којима је приказан поступак рециклирања папира. Затим на 27. страни прате текст који садржи предлоге о томе на који се начин могу употребити старе ствари.

Активност: *Слика на рециклираном папиру*

Циљ активности: Прављење слике на рециклираном папиру помоћу лименке, канапа и темпера. Активност је детаљно описана на 27. страни уџбеника.

Корелација: ликовна култура

Акција: *Уређујемо школско двориште*

Циљ акције: Поводом *Дана планете Земље*, 22. априла, организује се акција *Уређујемо школско двориште*. Она је детаљно описана на 28. страни уџбеника. Поред тога што учествују у акцији, ученици имају задатак и да напишу извештај о њеном успеху.

Наставна јединица:

Бука, сџр. 29 (27. час)

Циљ часа: Стицање знања о стварању буке и штетним последицама које она има на жива бића.

Могући ток часа: На почетку часа ученици слушају композицију Камија Сен-Санса *Карневал животиња*, у којој је тај француски композитор музиком представио неке од животиња. Учитељ/учитељица разговара са ученицима о томе да ли им се та музика допала, да ли препознају које су животиње представљене у тој композицији, шта им се у њој највише допало и због чега. Након тога учитељ/учитељица прави неколико непријатних звукова (повлачи енергично столицу, згужваним папиром трља суву таблу и сл.). Пита их да ли су им ти звукови пријали и како се штите од непријатних звукова. Ученици прате текст и илустрације са 29. стране и имају задатак да у бележници на крају уџбеника напишу који су им звукови најнепријатнији, као и да дају неки предлог за то како да се смањи бука.

Корелација: музичка култура

Наставна јединица:

Заштита угрожених биљака и животиња, *стр. 30–32 (28–30. час)*

Циљ часа: Стицање знања о заштити угрожених и ретких биљака и животиња.

Могући ток часа: Ученици прате текст и илустрације на 30. страни уџбеника и на линији исписују називе биљака и животиња које нису угрожене. Затим читају стрип (Анин и Петров разговор) са 31. стране и у облачиће уписују његов завршетак (шта је рекао Петар, а шта Ана). Потом треба да разговарају о томе шта би волели да раде када би били чланови неке организације за заштиту животиња.

Активност: *Зоо-џрича*

Ток активности: Ученици имају задатак да изаберу три животиње које се могу видети у зоолошком врту (нпр. лав, жирафа, мајмун) и да из књига или помоћу интернета сазнају нешто више о њима. Учитељ/учитељица дели ученике у 6 група. Прва група ученика треба да пронађе податке о лавовима који живе у природним условима (тј. у дивљини). Друга група скупља податке о лавовима који живе у зоолошком врту. Трећа група истражује живот жирафа на слободи, а четврта проучава живот жирафа у зоолошком врту, пета скупља информације о мајмунима који живе у прашуми, а шеста о мајмунима који живе у зоо-врту. Свака група треба да представи животињу коју је одабрала и исприча нешто више о томе како она живи.

Активност: *Писмо*

Ток активности: Ученици имају задатак да у писму које је адресирано на њихово име (Прилог 4) замисле шта би им нека од животиња које су угрожене написала о томе како живи, чега се плаши (лов, уништавање станишта, недостатак хране).

Читање текста *Бриџа о кућним љубимцима* и разговор о њему.

Ученици развијају брижљив и одговоран однос према кућним љубимцима.

Учитељ/учитељица пита ученике да ли имају кућног љубимца, да ли су га добили на поклон, купили или су га усвојили из склоништа за животиње, како се о њему брину итд. Након тога ученици прате текст са 32. стране уџбеника и решавају укрштеницу и ребус.

Корелација: Природа и друштво

Наставна јединица:

Здравље је најважније, сшр. 33–35 (31–34. час)

Циљ часа: Стицање знања о здравим животним навикама.

Могући ток часа: Учитељ/учитељица може да започне разговор са ученицима постављајући им следећа питања: Шта за вас значи живети здраво? Шта доприноси добром здрављу (правилна исхрана, боравак у природи, бављење спортом, лична хигијена, здрава животна средина)? После уводног разговора учитељ/учитељица говори да је важно јести разноврсну храну, што више сезонског воћа и поврћа, житарица са целим зрном, а што мање слаткиша. Затим им предочава да је веома важно да прочитају оно што пише на декларацији прехранбених производа: састав, порекло, рок трајања. Ученици имају задатак да код куће изабере један производ (нпр. шећер, брашно, млеко) и да на радни лист (Прилог 5) препишу оно што на његовом омоту пише.

Активност: *Здраве и слатке кућице*

Активност је детаљно описана на 33. страни уџбеника.

Акција: *Фини витамини*

Циљ акције: Поводом *Светског дана здраве хране*, 16. октобра, организује се заједничка акција школе, родитеља и локалне заједнице. Акција је описана на 34. страни уџбеника (Прилог 6).

Додатна активност

Прављењу салата може да претходи игра *Витаминска пантомима*. Сви учесници игре на леђима имају залепљену налепницу с називом неке од намирница које ће користити за прављење салата (нпр. јабука, купус, лимун...). Играчи стоје поређани у круг, а у средини се налази први учесник, који треба да открије шта му пише на леђима. Он бира неког из круга да му пантомимом то покаже. Када погоди, у круг улази други учесник и тако редом док се у тишини не одигра цела игра.

Корелација: Здравствено васпитање

Читање текста *Чувари природе* и разговор о њему.

Ученици разговарају о позитивним моделима понашања према животној средини. Затим треба да наведу шта су сазнали на основу Марковог и Петровог разговора. Који од ова два дечака има правилан однос према заштити животне средине? Треба да образложе своје мишљење.

Задатак за ученике: Ученици решавају ребус са 35. стране уџбеника.

Наставна јединица:

Провери колико знаш, сџр. 37 (35. час)

Циљ часа: Утврђивање основних еколошких појмова.

Активност за ученике: На 37. страни уџбеника ученици треба да повежу 10 појмова који се односе на животну средину с њиховим значењем.

Наставна јединица:

Еко-квиз, стр. 38–39 (36. час)

Циљ часа: Провера стеченог знања.

Могући ток часа: Ученици решавају *Еко-квиз* са 38. и 39. стране и на тај начин сами проверавају своје знање.

ПРИЛОГ 2**ШТА ЈЕ ЗАЈЕДНИЧКО ЗА СКАКАВЦА И ТРАВУ**

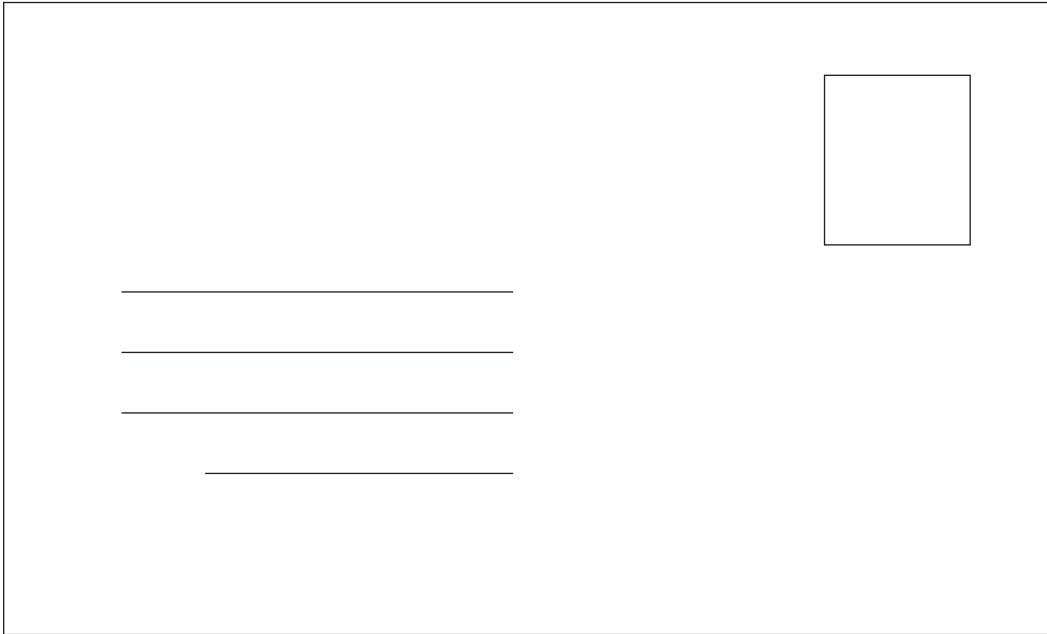
Скакавац	Заједничке карактеристике	Трава

У празна поља упиши шта је заједничко за скакавца и траву:

зелена боја
живо биће
не може да живи без ваздуха, воде и хране
скакуће
не помера се
има шест ногу
има корен
храна за овце.

ПРИЛОГ 3**АСОЦИЈАЦИЈА**

дисање
дрво
кисеоник
балон

ПРИЛОГ 5

ШТА ПИШЕ НА ПРОИЗВОДУ

Назив производа	Рок употребе	Састав	Порекло производа

ПРИЛОГ 6

ФИНИ ВИТАМИНИ

Салата од шаргарепе и цвекле

Састојци:

500 g шаргарепе

300 g цвекле

1 лимун

Нарендати шаргарепу и цвеклу и затим додати исцеђен лимунов сок.

Салата од целера и семенки сунцокрета

Састојци:

300 g целера

50 g ољуштених семенки сунцокрета

1 лимун

Изрендати корен целера и у то додати семенке сунцокрета и лимунов сок.

Салата од купуса и јабука

Састојци:

500 g купуса

500 g јабука

1 лимун

Купус исећи наситно, додати изрендане јабуке, па све прелити лимуновим соком.

Воћна салата

Састојци:

200 g јабука

200 g крушака

200 g шљива

150 g грожђа

5 кашика лимуновог сока

3 кашике смеђег шећера

Јабуре и крушке исећи на коцкице. Шљивама извадити коштице и исећи их на четвртине. То помешати. Затим додати зрна грожђа, лимунов сок, смеђи шећер и све лагано промешати.

Напомена: Наведене количине у рецептима предвиђене су за четири особе.

ЕКО ДАТУМИ

Јануар

26. 1. Светски дан образовања о заштити животној средине

Фебруар

2. 2. Светски дан заштите мочварних подручја
14. 2. Светски дан очувања енергије

Март

5. 3. Светски дан енергетске ефикасности
21. 3. Светски дан шума
23. 3. Светски дан метеорологије

Април

22. 4. Дан планете Земље

Мај

9. 5. Међународни дан птица
15. 5. Дан акције за климу
22. 5. Светски дан биолошке разноликости
24. 5. Европски дан паркова

Јун

5. 6. Светски дан заштите животној средине
8. 6. Светски дан океана
29. 6. Дан Дунава

Јул

16. 7. Дан сабља

Септембар

16. 9. Светски дан заштите озонског омотача
22. 9. Европски дан без аутомобила
26. 9. Дан чистих планина

Октобар

4. 10. Светски дан заштите животиња
6. 10. Светски дан заштите станишта
10. 10. Дан захвалности за плодове земље
15. 10. Дан пешачења
16. 10. Дан хране

Новембар

3. 11. Светски дан чистог ваздуха
17. 11. Светски дан непушача
29. 11. Дан борбе против трговине крзном

ЛИТЕРАТУРА

- D. Belami, *101 način da spasemo Zemlju*, Odiseja, Beograd 2004.
- S. Kroul, V. Ranker, *Ekologija za početnike*, Hinaki, Beograd 2001.
- С. Мартино, *Задивљујућа уметности од рециклираног отпада*, ПроПолисПлус, Београд 2006.
- Група аутора, *Школа у природи*, Креативни центар, Београд 2002.
- E. Paruajsen, *Ekologija*, Evro, Beograd 2005.
- S. Brdar, *Kako spasti drvo*, Kreativni centar, Beograd 2002.
- I. Marti, *Glas za Zemlje spas*, Sretna knjiga, Zagreb 2000.
- Š. Silverstejn, *Dobro drvo*, Mono&Manjana, Beograd 2004.
- S. Shapiro, C.Flaherty-Zonis, *Environment and Our Global Community*, New York 1995.

ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦЕ

ORCA (Organization for Respect and Care for Animals / Организација за поштовање и бригу о животињама) – www.orca.rs

ЕкоФорум (Форум за одрживи развој и заштити животне средине) – www.ekoforum.org

Млади истраживачи Србије – www.mis.org.rs

REC (Регионални центар за животну средину средње и источне Европе) – www.recyu.org

National Geographic / Национална географија – www.nationalgeographic.com

Green Peace – www.greenpeace.org

WWF (World Wide Fond for Nature / Светски фонд за заштиту природе) – www.panda.org

EPA (Environmental Protection Agency / Агенција за заштиту животне средине) – www.epa.gov

FOE (Friends of the Earth / Пријатељи земље) – www.foe.co.uk

EPA Environmental Kids Club – www.epa.gov/kids

ПРИРУЧНИК ЗА УЧИТЕЉЕ
уз уџбеник *Чувари природе*
за трећи разред основне школе
прво издање

Аутор
Станка Брдар

Илустратори
Тихомир Челановић, Никола Корица

Рецензенти
Проф. др Бригита Петров, Биолошки факултет Универзитета у Београду
Снежана Грбић, професор разредне наставе у ОШ „Ђура Јакшић“, Равни
Афродита Крстић, наставник разредне наставе у ОШ „Вук Караџић“, Београд

Уредници
Славица Марковић
Мр Слађана Илић

Лектори
Мирјана Делић
Виолета Бабић

Припрема за штампу
Небојша Митић

Издавач
Креативни центар
Градиштанска 8
Београд
Тел./факс: 011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659

За издавача
Мр Љиљана Маринковић

Штампа
Бранмил

Тираж
1.000

copyright©Kreativni centar 2011

Министар просвете Републике Србије одобрио је издавање и употребу овог приручника уз уџбеник *Чувари природе* у трећем разреду основне школе решењем број 650-02-00708/2010-06 од 28.12.2010. године.